

A) DEVLET YÖNETİMİ

1) Eski Türk Devletlerindeki hakimiyet anlayışı (veraset sistemi) İslamiyet sonrası dönemde de devam etmiştir.

***İKAZ:** Bu durum; taht kavgalarına ve kurulan devletlerin zayıflamasına neden olmuştur.

2) Gazneli ve Selçuklularda İslamiyet Öncesi Türk Devletleri'nde uygulanan **Kut** anlayışı İslamiyet'in etkisiyle, **hükümdarlığın Halife tarafından onaylanması (tasdik olması)** şekline dönüşerek devam etmiştir. Hükümdarlar Allah'ın yeryüzündeki gölgesi sayılmış, Halifeyi de dini lider olarak kabul ederek gerektiğinde halifeyi korumuşlardır.

3) Gazneli Mahmut; Abbasi Halifesi'ni Şii Büveyhoğulları'nın baskısından kurtarmıştır. Abbasi Halifesi; İslamiyet'in koruyuculuğunu yaptığı için Gazneli Mahmut'a **"Şultan"** unvanını vermiştir.

İKAZ: Türk tarihinde **"Şultan"** unvanını **ilk kez** Gazneli Mahmut kullanmıştır.

4) Büyük Selçuklu hükümdarı Tuğrul Bey 1055'de Bağdat Seferi'ne çıkarak, Abbasiler'i rahatsız eden Şii Büveyhoğulları'nı yıkıp Abbasi Halifesini baskıdan kurtarmıştır. Abbasi Halifesi; Tuğrul Bey'e **"Doğu'nun ve Batı'nın Hükümdarı (Şultanü'l Mağrip Ve'l Maşruk)"** unvanını vermiştir.

***İKAZ:** Halifeye din işlerini bırakan Tuğrul Bey, siyasi işleri kendi üzerine aldı. (**Laik**)

5) Yönetim, hükümdarın mutlak otoritesinde toplanırdı. Bununla beraber **ikili devlet teşkilatı** da uygulanmaya devam etmiştir.

6) Yönetimde Sultandan sonra Vezir gelirdi. (Memlûklular'da Emir-i Kebir)

7) Orta Asya Türk Devletleri'ndeki Kurultay (Toy) İslamiyet'e geçince **"Divan"**a dönüşmüştür.

Divan-ı Âli

(Büyük Divan / Divan-ı Saltanat)

▣ Devletin en önemli yönetim organıdır. Bugünkü Bakanlar Kurulu'na benzer.

▣ Karahanlılar'da "Divan-ı Âli"nin başında bulunan kişiye **"Yu ru "**, Büyük Selçuklu Devleti'nde ise **"Vezir"** (** ahib-i Divan-ı Devlet** veya **Hace-i Buzurg**) adı verilmekteydi.

▣ Divan-ı Âli'ye bağlı divanlar;

a) Divan-ı Mezalim: Hükümdarın başkanlık ettiği yüksek mahkemedir.

b) Divan-ı Tu ra ( n a):    ve dış yazışmaları düzenler. Başkanı "Tu ra " (M n i)

c) Divan-ı   tifa: Mali işlerden sorumludur. Başkanı "Müstevfi"

d) Divan-ı Arz: Askeri işlerden sorumlu divandır. Askerin maaş defterlerini tutar, ordunun her türlü ihtiyaçlarını tespit ederdi. Başkanı "Emir-i  rz" veya "Arz' l Cey "

e) Divan-ı   raf: Devletin askeri ve hukuki i leri dışında kalan idari ve mali i lerini teftiş ederdi. Başkanı "M  rif" adı verilen müfettiş

Hükümdar Unvanları

- ❑ **Karahanlılar'da;** Hakan, Han, Kara, Kadir
- ❑ **Gazneliler'de;** Tegin, Sultan, Padişah
- ❑ **Harzemşahlar'da;** Melik, Şahinşah, Sultan
- ❑ **Büyük Selçuklular'da;** Bey, Sultan, Sultan'ül Âlem, Sultan-ı Âzam, Sultan-ı Muazzam

*Hükümdarlık Alametleri (Şembolleri)

- a) Menşur (halifenin gönderdiği yazılı belge)
- b) Hutbe okutmak
- c) Hilat (halifenin gönderdiği arkasında ayet ve hadis işlemeli giysi) giyme
- d) Çetr (halifenin gönderdiği saltanat şemsiyesi)
- e) Asa (halifenin gönderdiği değnek)
- f) Lakap ve Unvanlara (elkab) sahip olmak
- g) Para (sikke) bastırmak
- h) Kılıç kuşanma
- ı) Tuğra (hükümdarın imzası da denen mührü)
- i) Nevbet (davul - mehter) çaldırmak
- j) Otağ-ı Hümayun (saltanat çadırı)
- k) Sancak (kenarları saçaklı, yazı işlemeli bayrak)
- l) Sorguç (kaftana takılan püskül)
- m) Tuğ (mızrağa takılan at kuyruğu)
- n) Toy düzenleyerek halkına ziyafet çekmesi
- o) Taht

Saray Teşkilatı:

► Bütün saray görevlileri Kapıkulları'ndan seçilirdi.

□ **Hacibü'l-hüccab (Haş Hacib):** Saray teşkilatının başında bulunan kişi

□ **Emir-i Candar:** Saray muhafız komutanı

□ **Emir-i Ahur:** Atların bakımından sorumlu kişi

□ **Emir-i Âlem (Âlemdar):** Devlete ait bayrak ve sancaklardan sorumlu kişi

□ **Emir-i Şilah:** Silahlardan sorumlu görevli

□ **Emir-i Şikar:** Av organizasyonundan sorumlu görevli

□ **Kapucubaşı:** Sarayın her türlü hizmetinden sorumlu kişi

□ **Camedar:** Hükümdarın kıyafetleriyle ilgilenen görevli

□ **Çaşnigir:** Yemek işlerini organize eden görevli (Anadolu Selçuklu'da **Emir-i Meclis**)

□ **Şerhenk (Çavuş):** Seferler ya da saltanat gezileri sırasında hükümdara ait kuvvetlere yol açan görevli (Ayrıca yol boyunca halkın dert, istek ve şikâyetlerini hükümdara iletir.)

□ **Şarabdar:** Meşrubatla ilgilenen görevli

□ **Taştdar-Abdar:** Temizlik işlerinin başındaki görevli

□ **Devaddar:** Hükümdarın yazı takımlarını muhafaza eden görevli

□ **Üstaduddar:** Saray harcamalarından sorumlu görevli

• **Taşra Teşkilatı:**

□ Ülke yönetiminde **Eyalet sistemi** vardı. Taşra teşkilatında yer alan eyaletlerin yönetiminden “**Şihne**” adı verilen askeri valiler sorumluydu.

□ Bazı eyaletlerin başına “**Melik**” adı verilen hükümdar soyundan olan şehzadeler atanmıştır. Meliklerin siyasi ve askeri bakımdan oldukça geniş yetkileri vardı.

***SÜZGEÇ: Atabeylik Sistemi;** Şehzadelerini eğiten, iyi bir yönetici ve komutan olarak yetişmesini sağlayan bilgili, tecrübeli devlet adamlarına “Atabey” denilmiştir. (Osmanlı Devleti’nde “Lala”)

□ Türk-İslam devletlerinde merkez ile taşra arasındaki iletişimi sağlamak için güçlü bir posta teşkilatı kurulmuştur.

İKAZ: Posta teşkilatının ilk örnekleri Karahanlılar’da görülmüştür.

► Eyaletlerde bulunan diğer yöneticiler ve kurumlar ise şunlardır;

□ **Şubaşı:** Taşrada şehirlerin güvenliğinden sorumlu emniyet amiri

□ **Amid:** Şehir ve kasabaların mülki idaresinden sorumludur.

□ **Amil:** Şehir ve kasabaların mali idaresinden sorumludur.

★ □ **Muhtesib:** Belediye işlerinden sorumludur. Aynı zamanda çarşı ve pazarları denetlerdi. (zabıta)

□ **Ulag:** Posta teşkilatında görevli olanlara verilen isimdir.

□ **Kadı:** Yargı işlerinden sorumludur. Günümüzdeki noter görevini yapar ve tüm bilgileri ilgili deftere kaydederdi.

□ **Hatip:** Din işlerinden sorumlu görevlidir.

□ **Reiş:** Halk tarafından seçilen sivil yöneticilerdir.

□ **İğdişbaşı:** Yaşadığı şehrin halkını temsil eden en yüksek görevli yani bir tür Belediye Başkanıdır. Özellikle ticaretle ilgili olan iğdişbaşı, şehre gelip giden tüccarlarla da yakından ilgilenirdi. İğdişbaşı'nın bir görevi de merkezi idarenin o şehirden istediği verginin halktan adilane bir şekilde toplanmasını da sağlamaktır .

B) ORDU

□ Ordu yönetiminden **“Şubası”** sorumludur.

1) Gulaman-ı Saray (Gulam Orduşu): Küçük yaşta esir veya satın alınan küçük çocuklar **“Gulamhane”** denilen kışlalarda eğitilirdi. Devletten yılda 4 defa **“bîstegani”** adı verilen maaş alan bu askerlere **“memlûk (köle-kul)”** adı da verilmekteydi. Doğrudan Sultan’a bağlıdırlar. Saray muhafızları, ordu komutanları, valiler genellikle bunların arasından seçilirdi.

SÜZGEÇ: Gazneli, Selçuklu ve Eyyubiler’de de devam ettirilen bu sistem Osmanlı Devleti’nde **“Devşirme”** adıyla uygulanmıştır. (Kapıkulu Sistemi)

2) Haşsa Orduşu: Çeşitli Türk boylarından seçilerek oluşan, her an savaşa hazır olan atlı birliklerdir; her türlü masrafları devlet tarafından karşılanırdı.

3) Eyalet Askerleri: Eyaletlerdeki ikta sahiplerince yetiştirilen atlı askerlerdir. (ordunun **en kalabalık** bölümüdür.)

★ İkta Ordusu (Askeri İkta Sistemi) Türk-İslam Devletleri’nde **ilk defa** vezir Nizamü’l-Mülk tarafından Büyük Selçuklu Devleti’nde uygulanmıştır. (Osmanlı’da **Dirlik**) (İkta askerlerine “sipahi” adı verilirdi.)

★ İkta ordusu Karahanlılar’da görülmez.

4) Türkmenler: Göçebe bir yaşam tarzı olan Türkmenler sınır bölgelerine yerleştirilerek sınırları korumuşlardır. Savaş zamanında orduya katılırlardı.

5) Yardımcı Kuvvetler: Bağlı beylik ve devletlerin **(Metbu - Tabi Devletler)** savaş zamanında gönderdikleri kuvvetlerdir.

C) TOPRAK YÖNETİMİ

NOT: Büyük Selçuklu Devleti'nde; devlete ait ve miri arazi olarak adlandırılan topraklar toprak dört bölüme ayrılmıştır;

1) Haş Toprakları: Saray ve hükümdar ailesinin masraflarını karşılamak için ayrılan arazilerdir. Mülkiyeti ve geliri hükümdara aittir.

2) Vakıf Toprakları: İlmî, sosyal ve dini kurumların giderlerini karşılamak amacıyla ayrılan arazilerdir. Bu topraklara devlet kural olarak el koyamazdı. Vakıf arazisinin gelir ve giderlerini düzenleyen kişiye **"Mütevelli"** adı verilirdi.

3) Mülk Toprakları: Başarılı devlet adamlarına ve ordu komutanlarına ait mülk olan topraklardır. Devlet bu arazilerden çeşitli vergiler alırdı. Alınıp satılabilir, miras olarak bırakılabilirdi (özel mülkiyet).

4) İkta Toprakları: Geliri hizmet ve maaş karşılığı olarak komutanlara, askerlere ve devlet adamlarına verilen topraklardır. Kendisine verilen ikta toprağının vergisini toplayan ikta sahibi; bir kısmını kendisine ayırır, bir kısmıyla da **sipahi** denilen atlı asker beslerlerdi. Savaş zamanında bu askerler orduya katılırlardı.

□ Mülkiyeti devlete, vergisi ve geliri sipahiye, toprağı işleme hakkı köylüye aittir.

□ İkta sahibi eğer mesleğinden ayrılır ya da men edilirse maaş karşılığı verildiği için iktası elinde alınır. Çiftçi toprağı kullanma hakkına sahiptir, toprağı işleyebildiği sürece miras bırakabilir, ürettiği ürünün vergisini ikta sahibine verir ve haksızlığa uğradığı takdirde ikta sahibini şikâyet etme hakkına sahiptir. Ayrıca ikta sahibi köylüyü yargılayamazdı.

□ İkta sahipleri gelirin yükselmesi için halkı denetler, çalışmaya zorlardı. Toprak sahibi üç yıl üst üste toprağı boş bırakırsa toprak elinden alınıp başkasına verilir. ***Amaç;** üretimde devamlılığı sağlamaktır.

İKAZ: Kökü Hz. Ömer Dönemi'ne kadar uzanan İkta Arazi Sistemi'ni Türk-İslam Devletleri'nde **ilk kez** Büyük Selçuklular uygulamıştır. Bu sistem Osmanlılar'da "Dirlik" adıyla devam ettirilmiştir.

İkta Sistemi'nin Faydaları

- 1)** Hazineden para çıkmadan subay ve memurların maaşı ödenirdi.
- *2)** Devlet masraf yapmadan bir ordu sahibi olurdu.
- *3)** İkta sahipleri çiftçiyi denetleyerek ve koruyarak üretimin artmasını sağlardı.
- 4)** Barış zamanında kırsal kesimde huzur ve asayiş sağlıyordu.
- 5)** Göçebe Türkmenler (Oğuzlar) asker olarak yetiştirilir; yerleşik halka zarar vermesi önlenirdi.
- 6)** Memleketin imar edilmesinde yardımcı oluyordı.

***SÜZGEÇ:** Türk-İslam devletlerinde halk (reaya) ev, bağ, bahçe üzerinde özel mülkiyet hakkına sahiptir. Ancak otlak, yaylak, orman ve tarım arazileri devlete aittir.

D) HUKUK

□ İslamiyet'in kabulü ile hukuk kuralları değişikliğe uğradı; Türk töresi ile İslamî kurallar bir sentez haline getirildi. Adli teşkilat; "Şer'i" ve "Örf'i" olarak ikiye ayrılmıştır;

1) Şer'i Hukuk: Davalardan Kadılar sorumludur. Din ve şariat ile ilgili davalar, ölüm, miras, boşanma, nafaka ve noterlik gibi bütün işlerde yetkili idiler. Başkadiya **Kadı'l-Kudat (Kadılar Kadısı)** denilirdi.

İKAZ: Devletin Kadılar üzerinde baskı ve etkisi yoktur; kadı kararları kesindir.

2) Örf'i Hukuk: Örfi yargının başında **Emir-i Dâd (Adalet Bakanı)** bulunurdu. Asayiş bozan ve yasaları çiğneyenlerle ilgili davalarla ilgilenirdi. Emir-i Dâd; gerektiğinde vezir ve divan üyelerini de yargılayabilirlerdi.

SÜZGEÇ:

- Askeri davalara **"Kadıaşker (Kadı-ı Leşker, Kadileşker veya Kazaşker)"** bakardı.
- Hukuki tüm itirazlara ve ağır siyasi suçlara hükümdar başkanlığında toplanan **Divan-ı Mezalim**'de bakılırdı.

E) DİL VE EDEBİYAT

- Karahanlılar'da resmi dil Türkçe (Hakaniye Lehçesi) olmuş ve Türk kültürüne büyük önem verilmiştir. Bu dönemde ilk Türkçe kitaplar basılmıştır.
- Gazneliler'de resmi dil Arapça, bilim dili Farsça'dır. Halk, ordu ve saray ise Türkçe konuşuyordu.
- Selçuklular'da resmi yazı dili Farsça, bilim dili Arapça olmuştur. Halk ve ordu Türkçe konuşuyordu. Bu durum; Türkçe'nin gelişimini yavaşlatmıştır.
- Harzemşahlar'da resmi dil Farsça, bilim dili Arapça'dır.
- Memlukler'de resmi dil Türkçedir. Saray ve orduda Türkçe'den başka dil konuşulmamıştır.

***SÜZGEÇ:** İlk Müslüman - Türk devletlerinde dil konusunda görülen bu farklılıkların temel sebebi;

- a) İslam kültürünün etkisi
- b) Yönetilen halkın yabancı olması

İKAZ: Yönetilen halk üzerinde kolay hâkimiyet kurabilmek için halkın dili resmi dil yapılmıştır.

ŞÜZGEÇ: Türk - İslam Edebiyatı'nın sözlü eserleri arasında en önemlileri;

- a) Satuk Buğra Han Destanı (Karahanlılar)
 - □ Karahanlılar'ın ilk Müslüman hükümdarını konu almıştır. Türklerin İslamiyet'e geçişini anlatır.
- b) Cengizname (Moğollar)

Türk – İslam Edebiyatı'nın İlk Örnekleri

* **1) Kutadgu Bilig:** Yusuf Has Hacib tarafından yazılan eser; ideal devlet yönetiminin nasıl olması gerektiği üzerinde bilgi veren **Türk tarihi ve edebiyatının ilk siyasetnameşi**dir. Mutluluk veren bilgi anlamına gelir. Hükümdara öğütler içerir. **Türk-İslamî dönemin ilk edebi ürünü**dür. Karahanlılar Dönemi'nde Uygur Türkçesi'yle yazılmış ve Hakaniye Lehçesi kullanılmıştır. Karahanlı Devleti hükümdarı **Uluğ Kara Buğra Han**'a sunulmuştur (1069).

2) Divan-ı Lügat-it Türk: Kaşgarlı Mahmut tarafından yazılan Türkçe Lügat'tir. Türkçenin zenginliğini ortaya koymak ve **Araplara Türkçeyi öğretmek** amacı ile yazılmıştır. **Türk dilinin ilk sözlüğü**dür. Aynı zamanda **ilk Türkçe Ansiklopedi** olarak da bilinir. Karahanlılar Dönemi'nde Arap harfleriyle yazılmıştır. (1069)

İKAZ: Eserde **ilk Türk Dünyaşı haritası (Türklerle ait ilk dünya haritası)** da bulunmaktadır. Kaşgarlı Mahmut, dönemindeki Türklerin hangi bölgelerde yaşadığını göstermek amacıyla çizmiştir.

3) Divan-ı Hikmet (Kutlu Bilgiler Divanı): **İlk Türk mutasavvıfı Ahmed Yesevi** tarafından yazılmıştır. Dini ve ahlaki öğütlerle Türkleri İslam dinine özendirmek için yazılan şiirsel anlatımlı bir eserdir. **Türk tasavvuf edebiyatının ilk örneği**dir. Arap harfleriyle Türkçe yazılmış en önemli eserdir. Karahanlılar Dönemi'nde yazılmıştır.

4) Atabetü'l-Hakayık (Hakikatlerin Eşiği): 12. yy.'da Edip Ahmet Yükneki tarafından Uygur alfabesi ile yazılmıştır. Ahlak yönü ağır basan **eğitici-öğretici bir ahlak kitabı**dır. Bilimin yol gösterici olduğundan ve insanları üstün kılan erdemlerden bahsedip bilimin önemini vurgular.

Muhakemet'ül Lügateyn: İki lüğatin karşılaştırması demektir. Ali Şir Nevai tarafından yazılan eserde **Türkçe'nin Farsça'dan üstün olduğunu** savunulmuştur. (Timur Devleti / 1499 - Çağatay Hanlığı Dönemi)

NOT: Bu dönemde verilen diğer önemli eserler;

§ **Şehname:** İranlı şair Firdevsi tarafından Farsça olarak kaleme alınıp Gazneli Mahmut'a sunulmuştur. **İran'ın milli destanı** olarak benimsenmiştir. Türk - İran Savaşları konu edilmiştir.

§ **Siyaşetname (Şiyerü'l-Mülk):** Selçuklu Veziri Nizam'ül-Mülk tarafından yazılan **devletin anayasası sayılan eser**dir. Devlet yönetimine ilişkin bilgiler verir.

§ **Rubailer:** Ömer Hayyam

F) BİLİM VE KÜLTÜR

- Türk – İslam Devletleri'nde **ilk medrese** Karahanlılar döneminde açılmıştır.
- Karahanlılar'da eğitim hizmetleri vakıf gelirleri ile yürütülmüştür.
- Dünya'da **ilk defa “Burslu Öğrencilik Sistemi”** Karahanlılar'da uygulanmıştır.
- Büyük Selçuklular'da; genişleyen devlet yönetiminde görev alacak kişilere gerek duyulduğu için ilk medrese Tuğrul Bey tarafından Nişabur'da açılmıştır.
- ★ □ Büyük Selçuklular'da Vezir Nizam'ül-Mülk tarafından **Bağdat'ta dünyanın ilk üniversitesi sayılan Nizamiye Medresesi**'ni kurulmuştur. (özerk yapıda)
- Büyük Selçuklular Dönemi'nde kurulan **“Bimaristan (Bimarhane)”**; hem hastaların tedavi edildiği yer olarak kullanılmış, hem de tıp fakültesi görevini üstlenen kurum olmuştur.

***Farabî:** İslam felsefesinin ve siyaset biliminin kurucusudur. Aristo'nun fikirlerini en iyi şekilde açıkladığı için **“Muallim-i Sanî (İkinci Öğretmen)”** unvanını almıştır. Avrupa'da **“Alfarabyus”** olarak tanınır. Tam bin yıl sonra kurulacak olan **“Birleşmiş Milletler”** idealini ileri sürmüştür.

Eserleri; İlimlerin sınıflandırılmasını ilk defa yapan **“İhşâü'l İlim (İlimlerin Tasnifi)”**, devlet başkanlarının vasıflarını anlatan **“El-Medine'tül Fazıla (Erdemli Kent)”**, musiki ile ilgili olan **“Kitabü'l Musiki”** adlı eserleri ünlüdür.

***İKAZ:** Türk – İslam dünyasında pozitif bilimler Farabî ile başlamıştır.

İbn-i Sina: Tıp ve felsefe alanında çalışmalarda bulunmuştur. Farabî'nin öğrencisi olup etkisinde kalmıştır. Avrupa'da **"Avicenna"** diye tanınmıştır. **İslam filozoflarının reîsidir.** **İlk kez** bedensel hastalıkların psikolojik nedenlerine dikkat çeken **Medikal Psikologu**dur. En önemli eseri **"El Kanun Fi't-Tıp (Tıbbın Kanunu)"**dur.

Harezmi: Doğu dünyasındaki **en önemli matematikçi**'dir, cebirle ilgili çalışmaları ünlüdür, sıfır (0) sayısının mucidi olarak bilinir. **"Kitabu'l Cebri Ve'l Mukabele"** adlı eseri ile ünlüdür.

El-Bîrûni: Enlem ve boylam hesaplarını yapmış, Dünyanın güneş etrafındaki dönüşünün bir yılda gerçekleştiğini ispatlamıştır. Geometrinin klasik sorunları ile ilgili çalışmaları olan **"Bîrûni Problemleri"** en önemli eserlerinden biridir.

Gazali: İslam filozoflarını "Tehafüt (Tutarsızlık)" eserinde eleştirir. Sonradan Tasavvuf yolunu seçmiştir. Ona göre; din felsefeden üstündür ve dinle bağdaşmayan felsefe saçmalar. **"İhya'ül Ulumiddin (Din İlimlerinin Yeniden Yapılanması)"** en ünlü eserlerinden biridir.

Ömer Hayyam: Büyük Selçuklu hükümdarı Celaleddin Melikşah adına **"Takvim-i Melikşah veya Takvim-i Celali"** denilen bir takvim düzenledi. Şairlik yönüyle daha çok tanınmıştır. "Rubaileri" ünlüdür.

G) SANAT

- İlk Türk-İslam Devletleri'nde en fazla gelişme gösteren sanat dalı mimari olmuştur.
- ★ □ Türk - İslam mimarisinin temelleri Karahanlılar zamanında atılmış (**Türk-İslam şentezi**)
- Türk - İslam mimarisinin cami, mescit, türbe, medrese, han, hamam, hastane ve kervansaray örneklerine ilk defa Karahanlılar'da rastlanmıştır.
- Karahanlılar ticareti geliştirmek için ticaret yolları üzerinde **“Ribat”** adıyla ilk kervansarayları inşa etmişlerdir. (**Türk - İslam sanatının en eski kervansaray örnekleri**)
- Karahanlılar'da ilk defa **“Darüşşifa (Hastane)”** kurma faaliyetleri başlamıştır. (Selçuklular'da zirveye ulaşmıştır.)
- Selçuklular Dönemi'nde, mimaride **“medrese-cami”** tarzı oluşturulmuştur. Bunun ilk örneği, **“Meşcid-i Cuma (Ulu Camii)”**dir.
- İlk İslam minyatür okulu Bağdat'ta Büyük Selçuklu Devleti zamanında açılmıştır.
- Babür krallarından Şah Cihan eşi Mümtaz Mahal için Hindistan'ın Agra kentinde **“Tac Mahal”** adlı ünlü mezar evini yaptırmıştır.

***Hat:** Arap harflerinin süslü olarak yazılması, güzel yazı yazma sanatı. (Türklerin İslamiyet'e geçmelerinden sonra uğraş alanlarına girmiştir.)

Tezhip: El yazması kitap ve levhaların altın tozu veya boya ile süslenmesi. (Arapça'da "altınlama, yaldızlama" manasına gelir)

Fresko: Yaş alçı ve sıva üzerine yapılan resim.

Minyatür: Çizgi resim sanatıdır. Türk – İslam sanatında **en çok** kullanılandır. İslamiyet'in yasaklaması yüzünden resim sanatı yerine, daha soyut bir sanat olan "minyatür" sanatı gelişme göstermiştir. Derinliğin bulunmadığı minyatür resimlerde kişiler mevkilerine ve rütbelerine göre çizilmiştir.

Müzik: Tasavvuf müziği gelişmiştir.

<http://egitimvaktim.com>

Karahanlılar	Gazneliler	Büyük Selçuklu
Arab Ata Türbesi (<i>Türk - İslam mimarisinin en eski eseri</i>)	Zafer Kuleleri	Mescid-i Cuma (Ulu Cami)
Ribat-ı Melik (<i>en eski kervansaray</i>)	Leşker-i Bazar Cami	Nizamiye Medreseleri
Ayşe Bibi Türbesi	Leşker-i Bazar Sarayı	İmam-ı Gazali Türbesi

Türklerin İslam Mimarisine Başlıca Katkıları;

- Kervansaray,
- Medrese-cami,
- Kümbet (iki katlı mezar),
- Külliye,
- Kemer,
- Kubbe ve üst üste çift kubbe,
- Türbe (çadırın mimariye yansıması),
- Silindirik ve yivli minareler,
- Dikdörtgen ve beş köşeli mihraplar,

Kaynakça: Nuri KEKİLLİ
<http://www.oguzhanhoca.com>

<http://egitimvaktim.com>